

DECEMBER

DNB Magazine nr. 6, 2009

DNB MAGAZINE

Susan Smit
over bezinning

Nout Wellink:
'Niemand vertrouwt
iemand meer'

In dit nummer...

Vragen over de euro, pensioenen,
banken of verzekeraars?

Bel of mail de informatiedesk:

t 0800 - 020 1068 (gratis)

e info@dnb.nl

Neem eens een kijkje op www.dnb.nl

ARTIKELEN

16 / Rumble in de global jungle

20 / Dossier: De muzieksector in Nederland

28 / Interview Arnold Heertje

RUBRIEKEN

04 / Banktueel

06 / De mensen van het Frederiksplein: Jasper Kieft

11 / De wereld in cijfers: 'Crisis drukt derivatenhandel'

19 / Pakhuis nummer 4: 'Niet op gympjes!'

27 / Podium: 'Kunnen verzekeraars kopje onder gaan?'

31 / Va Banque: 'As is verbrande turf'

34 / Profiel: Argentinië

36 / Kunstpodium: Arjan van Helmond

38 / Seminars: Richhild Moessner

40 / In Beeld

07 / Nout Wellink: 'Crisis kan heilzaam zijn'

De crisis heeft een zuiverende werking, meent DNB-president Wellink. Tegelijkertijd wordt een onderliggend probleem blootgelegd: niemand vertrouwt iemand meer, tot het tegendeel bewezen is.

12 / Essay: Uitnodiging tot bezinning

Echte bezinning vindt alleen plaats in afzondering, meent schrijfster Susan Smit. Lastig, want we zijn het verleerd om alleen te zijn.

Niemand vertrouwt iemand

2009. Het jaar waarin de economie afgleed naar een recessie, maar niet zo heftig en niet zo hardnekkig als gevreesd: de eerste tekenen van lichte groei zijn alweer gesignaleerd. Het jaar ook waarin de bonus een hardnekkig fenomeen bleek. En wederom een zeer turbulent en bewogen jaar voor de financiële sector en zeker ook voor DNB.

Ook is 2009 het jaar waarin het vertrouwen van de burger in de financiële sector, de politiek en instituties zich niet heeft weten te herstellen. Integendeel, burgers lijken verbit-terd te raken omdat de overheid en de insti-tuties in hun ogen niet genoeg kunnen leve-ren. In een interview in dit Magazine onder-kent Nout Wellink dat de fundamenteën van onze vertrouwenssamenleving ter discus-sie worden gesteld: 'Niemand vertrouwt iemand meer tot het tegendeel bewezen is.' Zijn we inderdaad op weg naar een maat-schappij waarin wantrouwen het uitgangs-punt is? Hopelijk niet, want wantrouwen verlamt ons, drijft ons uit elkaar en speelt ons tegen elkaar uit.

In 2009 was er naast alle kommer en kwel toch ook een heugelijk feit te memoreren. Zo vierden we dat vierhonderd jaar eerder de Wisselbank werd opgericht, de voorlo- per van DNB. Daarom biedt DNB Magazine u het DNB Geschiedenisspel aan. Een spel met vierhonderd jaar visie, voorspoed maar ook bubbles – ter lering en vermaak in deze donkere dagen van bezinning.

De redactie

Wat je echt wilt weten

Seminar JongDNB over de zucht naar zekerheid

JongDNB, de vereniging voor jonge medewerkers van de Nederlandsche Bank, hield 12 november een seminar over 'Hoe om te gaan met financiële onzekerheden'. In gebouw de Bazel, het voormalige ABN AMRO-kantoor in de Amsterdamse Vijzelstraat, gingen bankpresident Nout Wellink, Aerd Houben (divisiedirecteur Financiële stabiliteit), Olav Velthuis (socioloog Universiteit van Amsterdam) en Daniel Aksan (voormalig medewerker Lehman Brothers) in debat

met elkaar en met de zaal. Hierbij ging het vooral over hoe grip te krijgen op de toekomst. Hoe kan het dat we sinds mensenheugenis proberen ongeluk af te wenden, maar toch telkens weer worden geconfronteerd met zaken die we eigenlijk hadden willen vermijden? De opkomst was hoog: rond de 120 JongDNB'ers en jonge werknemers van onder meer de Rabobank, ING bank, het ministerie van Economische Zaken en het Centraal Planbureau.

DNB Geschiedenis- spel cadeau

Als decembergeschenk krijgen alle abonnees van DNB Magazine bij deze uitgave een bordspel cadeau. Dit spel, het DNB Geschiedenis-
spel, voert u en uw medespelers langs vierhonderd jaar financiële geschiedenis van Amsterdam. Er is niet toevallig voor dit thema gekozen: het afgelopen jaar heeft de Nederlandsche Bank uitge-

breid stilgestaan bij de oprichting in 1609 van de Amsterdamse Wisselbank. Wilt u meer weten over de geschiedenis van de Wisselbank en van financieel Amsterdam? In het Stadsarchief Amsterdam is momenteel de tentoonstelling 'Capital Amsterdam' te zien. Met de bon uit DNB Magazine 5 kunt u als abonnee gratis naar binnen.

Toezicht onder één dak

Het Apeldoornse kantoor van de Nederlandsche bank sluit per 1 januari 2010. Vanaf dat moment bevindt het toe-

zicht van de Nederlandsche Bank zich onder één dak, aan het Amsterdamse Frederiksplein.

Cartoon: Muzikale grootverdieners (pag. 20)

Bedrijfscollecties in beeld

Nederlandse bedrijven, waaronder de Nederlandsche Bank, bezitten gezamenlijk een grote hoeveelheid kunst. Het ontbrak lange tijd aan een goed overzicht van de bedrijfscollecties en aan een studie naar hun impact op de kunstwereld. Het op 11 november verschenen boek 'Bedrijfscollecties in Nederland' probeert hier verandering in te brengen. Het werk is een initiatief van de Vereniging Bedrijfscollecties Nederland (VBCN), waar ook de

Kunstcommissie van de Nederlandsche Bank actief lid van is. Middels het boek hoopt de VBCN een aanzet te geven tot een discussie over de legitimering en positionering van bedrijfscollecties in Nederland.

Bedrijfscollecties in Nederland / Corporate Art Collections in the Netherlands (NAi Publishers i.s.m. Vereniging Bedrijfscollecties Nederland/VBCN, 2009). ISBN 978-90-5662-722-5

Keizers en crisis in het Geldmuseum

Het Geldmuseum in Utrecht is ondergedompeld in Japanse sferen. Nog tot en met 15 februari kunt u naar de tentoonstelling 'De Heren XVII en de Shogun'. In 1609 kregen de Nederlanders van de Japanse Shogun toestemming om handel te drijven met Japan. Nu, vierhonderd jaar later, is dit de aanleiding voor een tentoonstelling over deze handelsbetrekkingen. Hoogtepunt: de Oban, de grootste gouden munt uit de collectie van het Geldmuseum (zie foto). Gelijktijdig met 'De Heren XVII en de Shogun' kunt u in het Geldmuseum ook nog terecht voor de 'crisisroute', een interactieve tocht in het teken van de kredietcrisis. Kijk voor meer informatie op www.geldmuseum.nl.

Pierson Penning voor Arnold Heertje

Het bestuur van de Stichting Mr. N.G. Pierson Fonds heeft de Pierson Penning 2009 toegekend aan Arnold Heertje. Hij kreeg de prijs 11 december uit handen van collega-econoom Rick van der Ploeg. De jury heeft voor Arnold Heertje gekozen vanwege zijn belangrijke bijdrage aan de theorievorming, zijn inzet voor de kwaliteitsverbetering van het economieonderwijs, zijn inzet op het terrein van de geschiedenis van het economisch denken

en zijn pleidooi voor een breed welvaartsbegrip. De Pierson Penning wordt eens per drie jaar uitgereikt aan een Nederlands econoom, die zich heeft onderscheiden door de kwaliteit en diepgang van zijn publicaties. De penning is een initiatief van de Stichting Mr. N.G. Pierson Fonds en is vernoemd naar mr. Nicolaas Gerard Pierson (1839-1909), voormalig president van de Nederlandsche Bank, minister van Financiën en minister-president.

‘Onzekerheid als *fact of life*’

Medewerkers in de schijnwerpers. Deze keer: Jasper Kieft, econoom en bestuurslid van JongDNB, de jongerenorganisatie van de Nederlandsche Bank. Over risico en onzekerheid. ‘Je weet niet welke schok er straks aankomt.’

door Marijke Hoogendoorn

JongDNB hield een seminar over risico en onzekerheid in de financiële wereld. Wat kwam daaruit?

‘Het ging natuurlijk vooral over de kredietcrisis, en het leuke was dat iedere spreker weer een andere invalshoek had. Geruchten over een naderend faillissement kunnen de onzekerheid flink aanwakkeren, zo bleek uit het relaas van oud-Lehman Brothers-bankier Daniel Aksan. Socioloog Olav Velthuis benadrukte dat de risicomodellen, die gebruikt worden om risico's beheersbaar te maken, werken als een airbag die niet afgaat als je hem nodig hebt. Hij pleit dan ook voor een meer holistische benadering, die verder gaat dan de cijfertjes.’

Cijfers zijn jouw dagelijkse werk?

‘Ja, ik maak analyses van de macro-economische ontwikkelingen van Nederland, bijvoorbeeld de economische groei en

inflatie. Als econoom zoek ik naar de trends, de wetmatigheden.’

Hoe voorspelbaar is de economie volgens jou?

‘Wil je iets zeggen over de Nederlandse economie, dan baseer je je vooral op macrocijfers. Die cijfers zijn op zich niet onzeker, ook al worden ze soms achteraf bijgesteld. Maar onder die harde cijfers schuilt een onzekere wereld van mensen en hun gedragingen. Je kunt de macrocijfers dus enigszins duiden, maar uiteindelijk hebt je nooit een perfect model voor het gedrag van 16 miljoen mensen. Kortom, je weet zeker dat er altijd onzekerheden zijn.’

De val van Lehman Brothers verknalt elke analyse of voorspelling?

‘Ja, Wellink sprak bij het seminar van ‘een act of God’. Zoiets is onvoorspel-

baar. Je weet niet welke schok er straks aankomt.’

Baal je van verkeerde voorspellingen?

‘Nou als de tram die voor 8:00 uur voorzien was, er na een half uur nog niet is... da's balen.’

Ik bedoel: dat een economische voorspelling die je maakt niet uitkomt. Ervaar je dat als een nederlaag?

‘Nee. Niet alles kun je voorzien. Na de val van Lehman Brothers bijvoorbeeld moest ook DNB de ramingen voor de Nederlandse economie sterk naar beneden bijstellen. De laatste maanden zijn de signalen weer wat positiever en stellen we de verwachtingen opwaarts bij. Dat hoort erbij. Kijk, met economische analyses probeer je de onzekerheden in te perken, maar je bant ze nooit uit. Die onzekerheid, dat is een *fact of life*. Daar zul je mee moeten leven.’ •

‘Crisis kan heilzaam zijn’

‘Niemand vertrouwt iemand meer. Daar moeten we mee leren omgaan’, stelt DNB-president Nout Wellink. Een moment van bezinning.

door Cees van Lothringen

‘Ja, ik ben heel verdrietig’, stelt Nout Wellink, in een persoonlijke terugblik op het afgelopen jaar. ‘Ik ben heel verdrietig dat de Nederlandse financiële sector zulke zware klappen heeft gehad’. De president van de Nederlandsche Bank stond het afgelopen jaar in het oog van de storm. Zijn rol in de financiële crisis werd ter discussie gesteld. Hij werd persoonlijk aangevalen. Maar, zo stelt hij nuchter vast, dat hoort er nu eenmaal bij en daarmee kan hij leven. Wat hem echt aan het hart gaat, is dat de financiële sector in Nederland zo zwaar onder vuur ligt. ‘Wij hebben een zeer open economie, die zwaar leunt op de export en waarin de financiële sector een heel grote rol heeft. Die sector wordt nu zwaar bekritiseerd. Ja, er zijn uitwassen geweest, maar de grondhouding is thans negatief. Dat heb ik als verdrietig ervaren.’

Bliksemafleider

Wellink meent dat we in een tijd leven waarin sterk op de man wordt gespeeld. Dat geldt voor politici, maar ook voor hem als Bankpresident. De verklaring is volgens hem dat mensen er moeite mee hebben om te leven met de abstracties van de mondiaal geworden wereld. Dat wat er in de Verenigde Staten of elders speelt, raakt de man in de straat. ‘Als de rente stijgt en

de hypotheek omhoog gaat, dan wil je geen institutie aanspreken, maar de man of vrouw die daar het boegbeeld van is. Men wil iemand er persoonlijk op aanspreken. Als boegbeeld van DNB ben ik natuurlijk de bliksemafleider.' Hij haalt herinneringen op aan een discussie van enkele jaren geleden, toen Alan Greenspan, oud-topman van de Fed, zich erover beklaagde dat hij te veel met de bank werd vereenzelvigd door het publiek. 'Greenspan vond, en wij centrale bankiers waren dat met hem eens, dat instituties belangrijk zijn. Belangrijker dan personen.'

Natuurlijk, zo bevestigt Wellink, vindt hij het niet leuk dat hij nu zo wordt aangevallen. 'Maar', voegt hij eraan toe, 'naarmate ik langer meeloop, maak ik me er wel minder druk om. 'Er wordt bij de Nederlandsche Bank buitengewoon zorgvuldig gewerkt en dat werk wordt zo gemakkelijk veroordeeld, al geldt dat wij – net als ieder ander – natuurlijk ook wel eens dingen minder goed doen.'

Kritiek

Wellink probeert kalm te reageren op kritiek. 'Ook deze crisis gaat weer over. De dingen zullen vervagen en als er dan meer afstand is, zal het oordeel meer uitgebalanceerd zijn. Ik herin-

ner me in dat verband 1982, toen er veel te doen was rond de ondergang van de Tilburgsche Hypotheekbank. Daarover waren eindeloze zorgen. Het tastte de reputatie van DNB aan, maar uiteindelijk herwonnen we onze hoge reputatie.' Niet dat alles vanzelf over gaat. Er is zeker werk aan de winkel voor centraal bankiers. Wellink pleit ervoor de gezondheid van het financiële stelsel verder te vergroten, bijvoorbeeld door aan banken hogere kapitaaleisen op te leggen. 'Daarnaast moeten we elementen creëren om het vertrouwen te stimuleren. Dat kan door meer transparantie af te dwingen, bijvoorbeeld over wat er precies in de producten zit.' Wel waarschuwt Wellink ervoor dat er een evenwicht moet worden gevonden tussen een principle- en een rule-based aanpak. 'Het kost geen enkele moeite om alles in regels te vangen, maar dan dood je elk initiatief en knijp je de economie af. Dat zullen we echt intelligenter moeten doen.'

Schokdemper

Veel vraagstukken zijn complex en vergen veel tijd. 'De ambts-termijn voor centrale bankiers is relatief lang. Niet voor niets. Want juist in dit vak is continuïteit van levensbelang. Centrale

‘Er wordt sterk op de man gespeeld’

bankiers hebben ruim de tijd om een sterk onderling netwerk op te bouwen. Met de aanslagen van 9/11 bewees die continuïteit zich ogenblikkelijk: in enkele dagen tijd stelden centrale bankiers wereldwijd 50 miljard dollar aan krediet beschikbaar. Ook de huidige kredietcrisis onderstreept wederom het belang van de continuïteit: in goede onderlinge coördinatie konden de gezamenlijke centrale bankiers meerdere keren zeer snel en daadkrachtig ingrijpen.’

Op de vraag of de schade van deze crisis er vooral een is geweest van materiële of van immateriële aard, antwoordt Wellink: ‘Op nationaal niveau is de materiële schade, gemeten in termen van het bruto binnenlands product, tot nog toe beperkt gebleven. We zijn inmiddels weer terug op het welvaartsniveau van het vierde kwartaal van 2006. Mensen hebben er in hun inkomen ook niet heel veel van gemerkt, afgezien natuurlijk van de mensen die hun werk hebben verloren. Over de hele linie beschouwd, kun je stellen dat de overheden als schokdemper hebben gediend en dat de begrotingstekorten sterk zijn opgelopen. De materiële last daarvan gaat nog komen. Die lasten zullen

moeten worden herverdeeld en inkomens zullen terugvallen, respectievelijk minder snel stijgen.’

Houvast

‘In immateriële zin kan deze crisis heel heilzaam zijn. Er was al langere tijd sprake van een verlies aan normen en waarden. Niet alleen in de financiële sector, maar ook in andere, grote delen van de samenleving. In die zin heeft deze crisis een zuiverende werking. Ik denk echter dat we onderliggend een dieper probleem hebben, namelijk dat de fundamenten van de vertrouwenssamenleving ter discussie worden gesteld. Niemand vertrouwt iemand meer tot het tegendeel bewezen is. Dat is een radicale verandering ten opzichte van, zeg, twintig, dertig jaar geleden. Met dat fundamentele gebrek aan vertrouwen in de samenleving zullen we moeten leren omgaan. Het heeft ook met het democratiseringsproces sinds de jaren zestig te maken. Ooit regelden de instituties het voor je. Je schonk ze je vertrouwen – en dat gaf vertrouwen. Maar dat houvast is weg, zowel in Nederland als in andere landen. Ik denk dat het een fase is waar we doorheen moeten.’ •

Waarde derivaten Nederlandse banken gehalveerd

De waarde van derivaten van Nederlandse banken is in een jaar tijd gehalveerd. Hadden de banken halverwege 2008 voor USD 23 miljard aan derivaten, halverwege 2009 hadden zij voor USD 11,5 miljard aan aandelen-, valuta, rente-, en kredietderivaten. Vanwege de kredietcrisis zijn de marktwwaarden van derivaten gedaald.

Derivaten, afgeleide beleggingsproducten, waren jarenlang zeer populair als bescherming tegen eventuele verliezen op bijvoorbeeld aandelen of leningen, óf als middel om te speculeren. Heel bekend zijn de Credit Default Swaps, waarbij het risico van wanbetaling op kredieten werd 'geswapt', uitgeruild, tussen een bank en een derde partij. Internationaal worden

de CDS'en, achteraf gezien, beschouwd als een van de aanjagers van de kredietcrisis. Volgens de Europese Commissie toont de kredietcrisis dat de risico's van de handel in derivaten zwaar zijn onderschat. Zij stelt daarom regels voor om de markt in te dammen. Dat zal de derivatenhandel waarschijnlijk flink duurder maken. •

Uitnodiging tot bezinning

De kredietcrisis is een *wake-up call* om pas op de plaats te maken, te reflecteren op wat er anders kan en moet – zoals elke crisis een uitnodiging tot bezinning is, betoogt schrijfster Susan Smit. Een pleidooi voor rust en stilte als begin van verandering.

door Susan Smit

In de trein, zo ergens halverwege Utrecht en Amsterdam Centraal, dringt de vraag zich aan me op: waarom kan ik geen vijf minuten doelloos uit het raam staren? De hele reis ben ik al druk in de weer met kranten, tijdschriften en sms'jes, terwijl mijn hoofd eigenlijk al propvol zit met informatie. Wat is er mis met gewoon even niks? Als het me in de trein al niet lukt om stil te zitten zonder de neiging te krijgen iets te gaan doen, dan is dat thuis – waar internet, televisie, radio en stapels ongelezen boeken strijden om aandacht – helemaal een onmogelijke opgave. Wanneer ben ik eigenlijk voor het laatst in mijn uppie gaan wandelen – niet als een gek door de stad racen op weg naar een afspraak, bedoel ik, maar gewoon een ommetje maken zonder doel? Ik kan het me niet meer herinneren. De keren dat ik alleen in een café in gedachten verzonken achter een kop thee zat, zijn ook op de vingers van één hand te tellen. Als ik meer dan tien minuten op een vriendin wacht, begin ik me immers al ongemakkelijk te voelen. Dan is de menukaart gelezen, het adressenbestand van mijn mobieltje opgeschoond, de agenda bijgewerkt en begin ik arme, weerloze bierviltjes te verpulveren. Wat is het eigenlijk eigenaardig dat ik blijkbaar allerlei vormen van afleiding zoek om mijn eigen gezelschap te vermijden. Ik ben zeker niet de enige, bedenk ik als ik de treincoupé eens rondkijk en zie hoe mijn reisgenoten lectuur verslinden, in hun telefoons kwebbelen en hun hoofd vullen met de muziek

van hun iPods. Zijn we het misschien verleerd om écht alleen te zijn, met alleen onze gedachten om ons te vermaken?

Zwelgen

Als je de gemiddelde dagindeling van de moderne mens bekijkt, zou je dat bijna denken. Onze dagen zijn gevuld met werken, mailen, lunchafspraken, eventuele kinderen verzorgen en onze avonden en weekenden zijn gevuld met sporten, vrienden bezoeken, televisie kijken, winkelen en uitgaan. Natuurlijk, we hebben het ook druk en er móet veel geregeld worden, maar ook onze ontspanning proberen we te verkrijgen door nog meer informatie en afleiding in ons bestaan te proppen. En daar gaat het mis. De snelle levensstijl wordt een verslaving: we zoeken onophoudelijk naar prikkels om onze adrenaline op gang te houden. We razen de hele dag door en 's nachts vallen we uitgeput in slaap. We staan 'aan' of 'uit', maar nooit eens lekker op de *stand by*-stand. En dat terwijl de broodnodige bezinning en zelfreflectie alleen kunnen opkomen als we rustig zijn en de aandacht naar binnen keren.

Niet alleen op persoonlijk niveau zijn introspectie en reflectie noodzakelijk; nu, meer dan ooit, zijn het essentiële antwoorden op de grote uitdagingen die ons op het gebied van milieu, economie en maatschappij gesteld worden. Een crisis nodigt uit om pas op de plaats maken, naar binnen te keren en ons eigen aan-

‘We razen de hele dag door en ’s nachts vallen we uitgeput in slaap’

deel in de kwestie onder ogen te komen. Met andere woorden: bezinning. Spirituele leraren als Eckhart Tolle en Brandon Bays, maar ook vooruitstrevende grootheden in het bedrijfsleven als Bill Gates en Richard Branson, roepen op tot collectieve introspectie. Het moet anders. Het moet beter.

Een crisis is helaas bijna altijd de aanleiding tot bezinning, want zolang alles goed gaat, heb je geen spoedeisende reden om je gangen na te gaan. Andersom geldt het ook: bezinning is nodig om de crisis te boven te komen. Als je blijft zwelgen of je ertegen blijft verzetten in angst, dan blijft het een probleem – en blijf jij deel van het probleem. Het gaat erom in te zien dat je het probleem voor een deel zelf hebt gecreëerd. Dat is altijd het geval. Onze innerlijke wereld weerspiegelt zich in de materiële wereld om ons heen. Wij manifesteren met z’n allen de werkelijkheid, omdat we die zo bedacht hebben.

Diepe waarheid

Waar de crisis ons toe zou moeten aanzetten is het denken vanuit gebrek te vervangen voor het denken vanuit overvloed. Angst voor gebrek, mislukking en verlies van zekerheden moet worden verruild voor vertrouwen en ruimhartigheid. Het is tijd om verstandig met de bronnen van de aarde om te gaan, in te zien dat alle levende systemen van elkaar afhankelijk zijn, ons in te zetten voor het grotere geheel en verschillen in religieuze en culturele overtuigingen te tolereren en zelfs te omarmen.

Brandon Bays, de auteur van ‘De helende reis’, die ik onlangs interviewde, ziet de financiële crisis als een *wake-up* call voor

ons allen. ‘Het is een signaal dat de oude manier niet meer werkt – daarmee bedoel ik het ouderwetse, door de markt gedreven materialisme, met de kortzichtige aanpak van ‘ik eerst’ en ‘meer, meer, meer’. Het hebzucht-bewustzijn, het nemen zonder terug te geven, het compulsieve consumptiegedrag waarmee we onze planeet vernietigen. Als systeem is het volkomen kapot en uitgerangeerd. Het is tijd voor een nieuwe manier van handelen in harmonie met het grotere geheel. Het gaat niet langer om de vraag ‘hoe krijg ik het meest?’, maar om ‘hoe moet ik te werk gaan zodat mijn werknemers, mijn bedrijf en het grotere geheel zullen groeien? Hoe kan ik een bedrijf creëren die het leven ondersteunt en niet verkracht?’

Dit zijn grote verschuivingen in denken en doen die niet zomaar even tussen de bedrijven door eigen gemaakt kunnen worden. We zullen de tijd moeten nemen om stil te staan en diep in onszelf te graven om antwoorden te vinden voor het ontstaan van het probleem en een nieuwe, diepe waarheid te vinden. We zullen, zoals het cliché wil, bij onszelf moeten beginnen om de wereld te veranderen. Dat begin kunnen we alleen maken als we bereid zijn onze overtuigingen op de schop te zetten.

Cornflakes

Wayne Dyer, de auteur van de wereldbestseller ‘Niet morgen, maar nu’ die ik interviewde, benadrukte hoe hardnekkig onze overtuigingen zijn. ‘Er zit een voordeel aan het blijven vasthouden aan vastgeroeste manieren van denken,’ zei hij, ‘anders zouden we het niet doen. Het voordeel is dat we op die manier geen

Schrijfster, columniste en literair recensente Susan Smit (1974) schreef dit essay op verzoek van DNB Magazine. Eind januari 2010 verschijnt haar nieuwe roman 'Vloed'. www.susansmit.nl

verantwoordelijkheid voor ons eigen leven hoeven te nemen. Het is veel gemakkelijker om alles zo te laten en niet naar onszelf te kijken. Liever geven we de omstandigheden, onze jeugd of andere mensen de schuld. Die dingen moeten veranderen, willen wij kunnen veranderen, maar dat gebeurt dus nooit. Je zult jezelf in rust en stilte moeten uitdagen om het denksysteem dat je beperkt onder de loep te nemen en aan te pakken.' Het is niet zo gek dat we onszelf zo hard voorbij rennen en moeite hebben met rust en stilte, want al vanaf onze kindertijd worden we getiranniseerd door het idee dat het goed is om bezig te zijn. Niets doen en dagdromen hebben een slecht imago, want 'ledigheid is des duivels oorkussen'. Je afzonderen en tijd alleen doorbrengen wordt ook een beetje sneu gevonden. Freud noemde introspectie zelfs morbide – ongezond, introvert, antisociaal, mogelijk neurotisch, potentieel pathologisch. Toe maar.

Opgefokte zelf

Het liefst moeten we meteen als we wakker worden uit bed springen om zo snel mogelijk iets nuttigs te gaan doen. In 'Lof der luiheid' schrijft Tom Hodgkinson geërgerd over de moralistische commercials voor ontbijtgranen. 'De lichamelijke handeling van het vermalen van cornflakes wordt in televisiereclames getoond als een wonderlijke alchemie die zich voltrekt bij trage mensen: de verwarde, ongeschoren luiwammes (slecht) wordt door de positieve kracht van de cornflakes magisch veranderd in een slimme en vrolijke actieveling vol kracht en vastberadenheid (goed).'

Toch levert het veel op om regelmatig tijd in te ruimen zonder gezelschap en andere afleidingen. Op de korte termijn kun je contact maken met jezelf, je verlangens en je emoties en daarmee geluk en vervulling vinden. Op de lange termijn kun je bewuster beslissingen nemen om het leven te leiden dat je diep van binnen wilt leiden. Alleen als je jezelf de vraag durft te stellen wat jij belangrijk vindt en je daaraan gehoor geeft, kun je je eigen unieke talenten ontplooiën en daarmee van belang zijn voor de maatschappij. Bovendien kun je alleen op momenten van afzondering en stilte inspiratie 'uit de lucht plukken'. Waar die inspiratie vandaan komt en of je dat nu intuïtie, onderbewustzijn of hulp van boven noemt, doet er niet toe.

Hoe heerlijk het ook is om jezelf na een lange dag met je benen onder je opgetrokken op de bank te verliezen in een film, en hoe verleidelijk het ook is om je opgefokte zelf bezig te houden met stapels post en telefoontjes; het doet weinig voor je. De spanningen van de dag blijven opgesloten in het lichaam waar ze angst, frustratie en depressie veroorzaken. Intuïtieve ingevingen en zelfreflectie krijgen geen kans om door te dringen in een gespannen toestand. Ik ben ervan overtuigd: echte ontspanning en bezinning vinden alleen plaats in afzondering. Uiteindelijk is het zo dat je, als je alle extra's weghaalt, alleen jezelf overhoudt. Dan kun je maar beter zorgen dat je het een beetje goed met jezelf kan vinden. Trek je terug in stilte, zonder stoorzenders en bliksemafleiders en luister. Dan zul je de leiding vinden bij alle veranderingen die nodig zijn – voor jezelf en voor de wereld. •

Verslag DNB-symposium

Rumble in de global jungle

In de *global village* zijn
buurtbewoners als China en India
economisch sterk in opkomst.
Wat betekent dit voor ‘ons eigen
hachie’ en voor de mondiale
machtsverhoudingen? Impressie
van een DNB-symposium in
het Koninklijk Instituut voor de
Tropen.

door Frans van der Heijden

Nederlanders zijn positief over globalisering én over de opkomst van China en India. Dat blijkt uit een onderzoek van de Nederlandsche Bank. ‘Ik vind dat bemoedigend. Met het juiste beleid zijn de voordelen groter dan de nadelen,’ aldus bankpresident Nout Wellink. Ruim een op de drie Nederlanders voorziet een stijging van de welvaart. Terecht, volgens Wellink. ‘Alleen al dankzij goedkope Chinese importen zijn we jaarlijks driehonderd euro minder kwijt voor aankopen.’ De winst gaat wel gepaard met verschuivingen in onze economie, waardoor volgens menig Nederlander de werkgelegenheid zal krimpen. De DNB-president noemt die vrees slechts deels terecht. Tegenover het banenverlies in de industrie staat bijvoorbeeld een grote winst in de dienstensector. Minder bang zijn ‘we’ overigens dat de opkomst van landen als China en India tot meer internationale conflicten leidt. Wel is er het besef dat de invloed van ons eigen land zal afnemen.

Sleutel

Dat de kaarten in de wereld opnieuw geschud worden, brengt ‘nieuwe regels voor een nieuwe tijd’ met zich mee, stelde Bert Koenders. De minister voor Ontwikkelingssamenwerking ging vooral in op de impact voor ‘zijn’ ontwikkelingslanden. Net als Wellink gelooft hij dat ook Nederland beter uit de recente ‘aardverschuivingen’ kan komen: ‘Mits we ook de armste landen een plek aan de onderhandelingstafel gunnen. Legitimiteit en effectiviteit hangen meer dan ooit met elkaar samen, dus moeten we ze ook verbinden.’

De financieel-economische crisis heeft één positief ding opgeleverd, aldus Koenders: het multilaterisme is springlevend. ‘Mede dankzij maatregelen van de G20 dient zich economisch herstel aan. Met de G7 was dat nooit gelukt: daarvoor is die club niet representatief en dús niet legitiem genoeg.’ Toch grijpen we de crisis nog te weinig aan om fundamentele wereldproblemen op te lossen, meent de minister: ‘De ongelijkheid, de klimaatcrisis, de ondervoeding... Die drie moet je niet los van elkaar zien.’ Internationale samenwerking is de sleutel, meent de bewindsman. ‘Maar dan moeten we de bestaande structuren wel aanpassen aan de veranderde machtsverhoudingen. Bijvoorbeeld: in het IMF, dat 185 lidstaten telt, hebben de VS bijna 17% van het stemrecht en de EU 32%. Grote groeiers als China en India moeten het samen doen met slechts 5,5%. Zij eisen terecht hervormingen. Maar nogmaals: ook de armste landen moeten meer invloed krijgen. Dan zal hun vertrouwen in de financiële instellingen toenemen, en dat is ook in het belang van Nederland, met zijn open economie.’

Amerikaanse arrogantie

Panellid Adri Baan, oud-bestuurslid van Philips, stond in 1978 aan de wieg van de globalisering. En in die wieg lag China. Toen Baan destijds in een van de vijf hotels in Peking logeerde, vroeg een collega op een ochtend of ze ook een westers ontbijt serveerden. Jawel! Dat wil zeggen: hij kreeg exact dezelfde rijsthapjes als voorheen, maar dan met mes en vork... ‘In 1985 hebben we er een beeldbuisfabriek neergezet. Dat was riskant, er zat veel eigen geld in, maar ja: we wilden alle Chinezen aan een tv helpen. Globalisering vereist dat je heel snel en van meet af aan meedoet.’ Dat is niet voor ieder bedrijf weggelegd, meent Baan.

‘Als een industrie in een fase van expansie op wereldschaal komt, moet je soms constateren: daar zijn we als Nederlandse onderneming te klein voor. En dan eventueel aansluiting zoeken bij anderen.’ Ondanks zijn *booming* economie lijkt China geen rol als wereldleider te ambiëren. Maar we hebben ook geen nieuwe supermacht nodig, zegt Koenders. ‘De G2, Amerika en China, moeten in een groter geheel van internationale politieke en financiële arrangementen ingebed raken.’ Zijn de VS als *superpower* uitgerangeerd? Historicus Willem Post (Clingendael) waarschuwt: ‘Onderschat de VS niet. Ook in de ‘Post-American World’ blijft Amerika een belangrijke speler. Als je alleen al ziet hoe voortvarend ze daar met het milieu bezig zijn, *green cities* opbouwen. Fascinerend ook: hoe Obama als president bij deze overgangperiode past. Hij kijkt als ‘global citizen’ over grenzen heen, gaat zélf in Kopenhagen vertellen met hoeveel procent de VS de CO₂-uitstoot willen verminderen. En minister Clinton onderhandelt met de vijand over Afghanistan. De Amerikaanse arrogantie is er niet meer.’

Doen grenzen en nationaliteit er nog wel toe, nu de belangen in de wereld zo verstrengeld zijn? Nout Wellink krijgt het laatste woord: ‘Globalisering is fijn, maar in een grote wereld zijn er óók grote verschillen. We zouden in Europa niet de Amerikaanse cultuur opgelegd willen krijgen, en net zomin willen we de Chinese benadering van de burger hier gemeengoed maken. Elke regio of bevolkingsgroep in de wereld heeft het recht te werken aan eigen welvaart, een eigen cultuur, een eigen samenleving. En als je bepaalde normen en waarden voor jezelf wilt aanhouden, dan moet je wel zorgen dat je iets van economische en politieke macht hebt in de wereld.’ •

‘Niet op gympjes!’

Jaarlijks bezoeken ruim tienduizend mensen het DNB Bezoekerscentrum aan de Achtergracht 4.

Robert van Wordragen, docent Financial Services Management aan de Hogeschool INHolland in Den Haag, sleept er al zijn studenten heen.

door Nicole Paehlig

Hoe vaak komt u in het Bezoekerscentrum?

‘Gemiddeld vier keer per jaar. Meestal ga ik met eerste- en tweedejaars studenten. Het gevoel van geld en het gevaar van inflatie moeten in je bloedsomloop komen. Met hulp van een bezoek aan het Bezoekerscentrum lukt dat. *Money matters*, dat wordt daar heel duidelijk.’

U bent dus een vaste bezoeker. Valt er voor u nog wel voldoende te beleven? ‘Wat voor veel levendigheid zorgt, is de inzet van verschillende enthousiaste studenten voor de rondleidingen.

Ze weten iedere keer iets nieuws te verzinnen om de informatie over te brengen. Je kunt een biljet in een lijstje stoppen, maar zo’n quiz, dat is echt creatief. Positief is ook dat je zelf je voorkeur kunt bepalen, kunt aangeven wat je wilt zien. Het Bezoekerscentrum maakt de vertaling naar de gewone belangstellende. Iedereen wordt geïnformeerd, nu ook vmbo’ers. Ik zou graag willen dat het Bezoekerscentrum zich nog wat meer op hbo’ers zou richten. Maar goed, dat is natuurlijk een relatief kleine, hoewel niet onbelangrijke, doelgroep. Al met al biedt het

Bezoekerscentrum een leuke aanvulling op mijn colleges.’

Klopt het dat uw studenten zich netjes moeten kleden tijdens hun bezoek?

‘Je bent te gast en dan moet je er ook uitzien als een gast. Ik leid mensen op voor het bankwezen. Dan kun je niet op gympjes of in een T-shirt komen. Sommige studenten verschijnen zelfs in pak! Maar wat ik nog belangrijker vind, is dat ze zich goed voorbereiden, zodat ze goede vragen kunnen stellen en niet naar de bekende weg vragen. Bovendien levert het bezoek dan meer rendement op.’ •

Van beats naar bits

Het is tijdens de decembermaand vaste prik voor veel muzik-
liefhebbers: met een wijntje onder de kerstboom, de Top 2000
op de radio. Onbekende prachtplaat gehoord? Grote kans dat
deze niet op cd wordt gekocht, maar als download in de muziek-
speler belandt. Deze digitalisering heeft grote gevolgen voor de
Nederlandse muziekindustrie.

door Ellen Tolsma

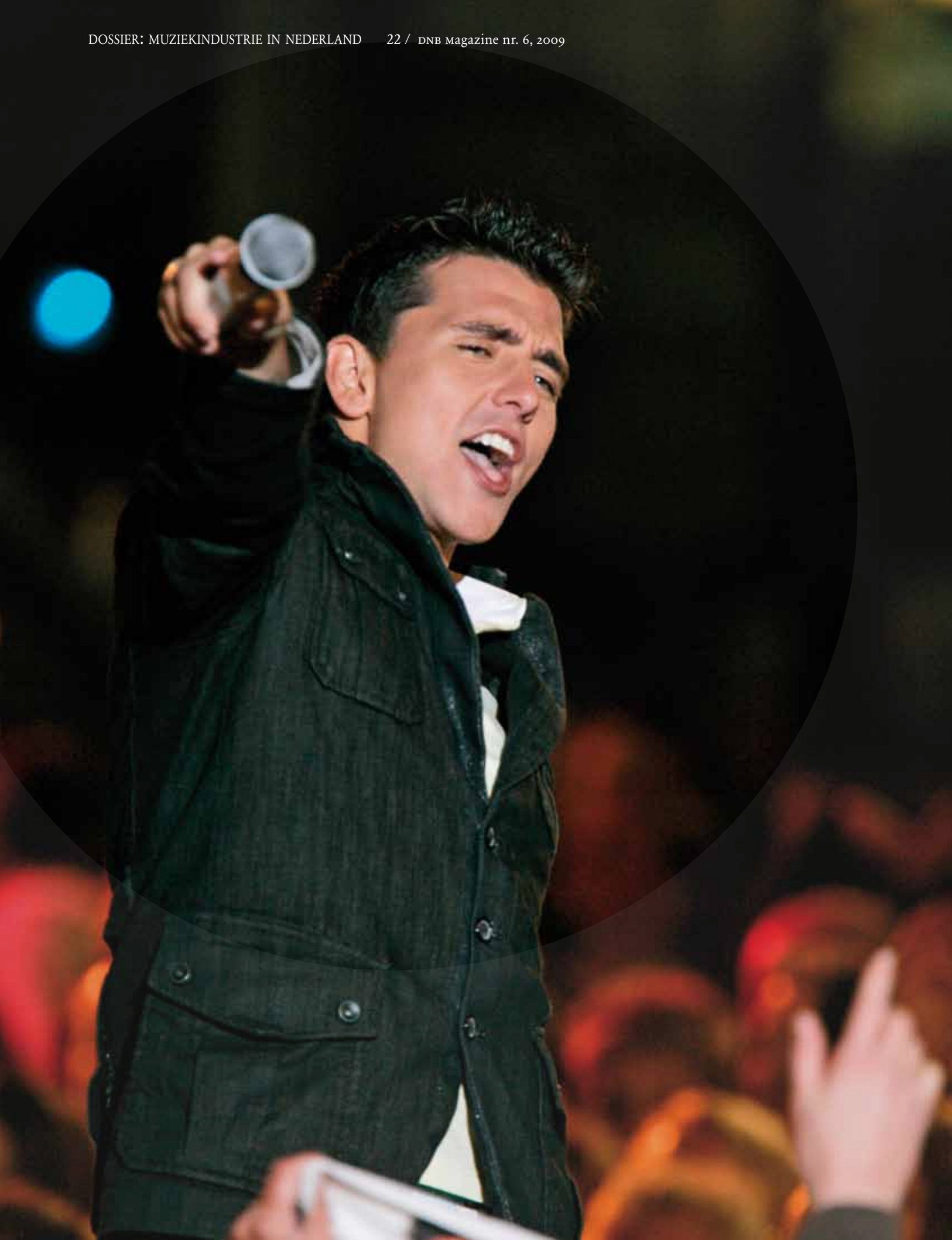
Parfums, boeken en cd's: het zijn *sure sellers* voor onder de kerstboom. In internetwinkels en warenhuizen vinden cd's van sterren als Anouk, Britain's Got Talent-ontdekking Susan Boyle en Ramses Shaffy nog altijd gretig aftrek. Niet zo gek, want een plastic kaartje met een download- tegoed is een n et even minder feestelijk en aantrekkelijk cadeau dan een fysiek album. Buiten de feestmaand december is het echter behelpen voor de muziekwinkels. De een na de ander sluit de deuren. De bekende keten Free Record Shop, onderdeel van de Free Record Shop Holding, gaat fors reorganiseren. Alle 258 winkels in Nederland en België worden omgevormd tot game-shops. Computerspelletjes verdringen de muziekdragers. De strijd tegen het (illegaal) downloaden lijkt gestreden, de cd ten dode opgeschreven.

'De muziekindustrie heeft heel lang gewacht om op de digitalisering in te spelen. Consumenten wilden hoe dan ook digitale muziek en zijn dit gaan binnenhalen via het niet-geautoriseerde circuit. Tegenwoordig zijn er wel legale downloads, maar de groei hierin compenseert niet de terugloop in cd-verkoop', aldus Paul Rutten, hoogleraar Book & Digital Mediastudies aan de Universiteit Leiden.

In de eerste helft van 2009 gaven Nederlandse consumenten in totaal ongeveer EUR 91 miljoen uit aan albums, in de eerste helft van 2008 nog voor een bedrag van EUR 98 miljoen. Zo blijkt uit cijfers van NVPI, de branchevereniging van de entertainmentindustrie die het merendeel van de Nederlandse platenmaatschappijen vertegenwoordigt. Over heel 2008 ging het om een bedrag van EUR 224 miljoen, tegenover EUR 238 miljoen in 2007.

Mariah Carey

Ondanks de terugval, kochten we met z'n allen in 2008 nog 18 miljoen cd's. Helemaal ten dode opgeschreven is deze muziekdrager dus ook weer niet. 'Dat klopt', zegt Rutten. 'Zonder platen heb je geen act. Je hebt ze als band nodig om een reputatie op te bouwen. Die bekendheid kun je vervolgens verzilveren door op te treden, door je muziek aan commercials uit te lenen, door jezelf aan merken als Pepsi te verbinden.' Het produceren van een cd is duur en de verkoopaantallen gering. Er zijn heel wat optredens en verkochte T-shirts nodig om die productiekosten eruit te halen. Reden dat platenmaatschappijen liever in grote sterren investeren, dan in beginnende bandjes. Het einde van diversificatie in

'Voor beginnende bands is de digitalisering eerder een zegen dan een vloek'

de muziek? Rutten is hier niet bang voor: 'Met platen kun je geen geld verdienen. Dus kun je ze net zo goed gratis aanbieden. Dankzij het internet is dit heel goed mogelijk. Beginnende bands worden in deze nieuwe context geboren en bieden hun muziek steeds vaker gratis als legale downloads aan. Dit kan je naamsbekendheid een enorme *boost* geven en met een beetje geluk kun je een hype rond jouw act creëren. Iets wat de populaire Britse band Arctic Monkeys bijvoorbeeld heeft gedaan. Voor beginnende bands is de digitalisering eerder een zegen dan een vloek. En bijkomend voordeel: ze kunnen heel direct in contact komen met hun doelgroep. Nichemarkten weten elkaar op internet feilloos te vinden. Dit is juist bevorderlijk voor het ontstaan van een breed muziekaanbod.'

Dat met fysieke albums inderdaad nog maar weinig geld is te verdienen, blijkt wel uit het feit dat Mariah Carey, toch zeker niet de minste artieste, haar nieuwe album heeft laten sponsoren. Ze sloot een deal met grote bedrijven als champagnemerken Angel en cosmeticabedrijf Elizabeth Arden. Samen met het toerismebureau van de Bahama's kochten zij advertentieruimte voor in het glossy cd-boekje, ontworpen door de makers van modeblad Elle. Een voorbeeld van *personal branding* om de productiekosten van een album eruit te halen.

Gouden platen

Er zijn artiesten in Nederland die zich nog geen zorgen hoeven te maken over hun cd-verkoop: het Nederlandstalig product

De toppers van 2008

1. Amy Winehouse: 'Black to Black'
2. Amy MacDonald: 'This is the Life'
3. Nick & Simon: 'Vandaag'
4. Alain Clark: 'Live it out'
5. Marco Borsato: 'Wit Licht'
6. Coldplay: 'Viva la Vida'
7. Duffy: 'Rockferry'
8. Anouk: 'Who's your Momma'
9. Jan Smit: 'Stilte in de Storm'
10. Madonna: 'Hard Candy'

Cd-verkopen in Nederland.

Bron: NVPI

doet het ongekend goed (zie kader 'De toppers van 2008'). Jaap Buijs is directeur van artiestenbureau Volendam Music BV. Hij verzorgt de boekingen van een groot aantal toppers, van Gordon tot George Baker en van Jan Smit tot Nick & Simon. Het Nederlandstalig product is volgens hem inderdaad hot, maar dit is een betrekkelijk nieuwe ontwikkeling: 'In Duitsland is Duitstalige muziek altijd al het populairst geweest, in Frankrijk is zeventig procent van de plaatjes op de radio verplicht Franstalig. In Nederland is het al tientallen jaren Engels wat de klok slaat. Niet zo gek hoor, we zijn gewoon heel internationaal georiënteerd. Als een Engelsman op straat aan vijftig mensen de weg vraagt, krijgt hij van 49 mensen keurig in zijn eigen taal antwoord. Popmuziek van eigen bodem was er lange tijd alleen in het Engels, denk aan George Baker en de Cats. Nederlandstalig? Dat was voor smartlappen gereserveerd.' De grote omslag kwam in 1994: Marco Borsato had een enorme hit met het nummer 'Dromen zijn bedrog'. Er bleek een markt te zijn voor Nederlandstalige popmuziek. Buijs: 'Marco, dat was een schot in de roos.' Jan Smit, Nick & Simon: ze zijn allemaal schatplichtig aan Borsato. Hun populariteit is gigantisch: ze spelen voor uitverkochte zalen en het regent gouden platen. 'Zij verkopen nog wel 'echte' platen, ja. En ook dvd's trouwens. Hoe we dat doen? We zorgen dat ze er mooi uit zien, met veel extra's en met boekjes die soms hele kunstwerken zijn. Als echte fan móet je dat gewoon hebben. Het gaat om het imago, om de uitstraling.'

‘Het lijkt alsof ik heel erg marketing-minded ben’

De uitstraling van Jan Smit reikt al weer vele jaren tot over de grens. Hij is erg populair bij onze oosterburen, met Duitse vertalingen van zijn nummers. Net als Frans Bauer is hij een belangrijk exportproduct, zo blijkt uit een TNO-rapport uit 2006 over de exportwaarde van Nederlandse populaire muziek. De toppers volgens het rapport? De al eerder genoemde Jan Smit en Frans Bauer, rockband Within Temptation en orkestleider André Rieu. Laatstgenoemde behoort tot de echte groten der aarde: volgens het Amerikaanse blad Billboard is hij de best verkopende mannelijke artiest ter wereld. De eerste helft van 2009 verkocht hij wereldwijd ruim 550.000 tickets en had hij een omzet van USD 57,4 miljoen. Alleen Madonna (USD 84,7 miljoen), Tina Turner (USD 79,9 miljoen) en Britney Spears (USD 61,5 miljoen) deden het beter. Ondanks het succes van de Limburgse violist is de dancesector volgens het TNO-rapport verantwoordelijk voor de helft van de Nederlandse exportwaarde. Dj's Tiësto, Armand van Buren en Ferry Corsten zijn mondiale toppers en worden aanbeden door danceliefhebbers uit de hele wereld, van Japan tot de Verenigde Staten.

Pinkpop

Deze dj's verdienen niet door de verkoop van platen, maar door te draaien op feesten en festivals. In Nederland zijn festivals populairder dan ooit. Volgens Jan Smeets, oprichter en direc-

‘Queen of the download’

Dat niet alleen Nederlandse popmuziek voor grote verkoopaantallen kan zorgen, bewijst violiste Janine Jansen. Haar in september 2009 verschenen album met vioolconcerten van Beethoven en Britten bereikte in *no-time* de nummer 1-positie in de download top-10 van de Nederlandse versie van muzieksite iTunes. Maar ook in het buitenland doet ze het goed: Britse krant ‘The Independent’ heeft haar ooit zelfs uitgeroepen tot ‘Queen of the download’. Jansens albums scoren steevast goud of platina, ze geeft minstens 120 concerten per jaar. In oktober verscheen ook nog eens, eenmalig, haar eigen glossy. ‘Het lijkt alsof ik heel erg marketing-minded ben. Daar ben ik alleen helemaal niet zo mee bezig. Het grootste deel van het jaar zit ik op hotelkamers en heb ik repetities en concerten’, zegt ze hier zelf over. ‘Het magazine ontstond jaren geleden als idee van mijn platenmaatschappij. Ik vond het eerst een rare gedachte om een eigen blad te hebben. Ik bedoel: wie heeft nou zoiets? Maar uiteindelijk heb ik het wel gedaan, omdat ik zo op een leuke manier de leek een blik kan laten werpen in de wereld van de klassieke muziek.’ Jansen wil haar bekendheid gebruiken om nieuwe dingen uit te proberen: ‘Ik hoop natuurlijk dat mensen mij in eerste instantie waarderen om mijn muziek. Maar dankzij mijn bekendheid kan ik óók een concert van een relatief onbekende componist als Britten opnemen, wat al jaren op mijn verlanglijstje staat. Kan ik er als artistiek leider óók voor zorgen dat er in december weer een Internationaal Kamermuziek Festival is in Utrecht.’ Volgens Jansen staat ze voor alles open ‘zolang ik mezelf maar niet verlies.’

teur van Pinkpop, zegt dit iets over deze tijd: ‘Mensen zoeken een lotsverbondenheid. Eigenlijk een soort hormonenkwes-tie: vrouwtje zoekt mannetje in een veilige omgeving.’ In het geval van Pinkpop is dit een omgeving van de grote aantallen. Jaarlijks komen per dag 60.000 bezoekers op het driedaagse festival af, de totale begroting is EUR 9 miljoen. ‘Dan heb je die bezoekers wel nodig ook, want de grote acts kosten ontzettend veel geld, net zoals de catering en de beveiliging’. De grote acts – in 2010 zijn publiekstreckers Rammstein en Pink van de partij – zijn voor Pinkpop van levensbelang: ‘We hebben al eens mindere namen gehad en dat zag je meteen terug in de kaartverkoop. Wij zijn een traditioneel festival: bij ons draait het om podium, popgroep en publiek. Wij doen geen gekke dingen, de basis is toch de popmuziek.’

Omvang auteursrechten

In 2005 bedroeg de toegevoegde waarde van auteursrechtelijk relevante sectoren (zoals film, software, fotografie en muziek) EUR 30,5 miljard. Dat komt neer op 5,8 % van het bruto binnenlands product (bbp). De sector muziek, theater en opera's had een toegevoegde waarde van EUR 1,3 miljard. Goed voor 0,3 % van het bbp. Met copyrightrechten in het buitenland op producten van Nederlandse componisten en muzikuitgeverijen wordt op jaarbasis EUR 10 miljoen verdiend.

Bron: 'De economische omvang van het auteursrecht in Nederland', studie in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken.

Willen artiesten op een festival een cover zingen? Dan moeten er auteursrechten worden betaald. In Nederland is het innen hiervan een taak van Buma/Stemra. Een lastige taak, die met de opkomst van het downloaden bijna onmogelijk lijkt te worden. 'We schatten dat zo'n tachtig procent van de downloads op internet illegaal is. In onze ogen iets wat écht niet kan. Je komt aan het intellectueel eigendom van een artiest. Ook volgens de wet is het illegaal: tot zeventig jaar na de dood van een componist moet je gewoon rechten afdragen', zegt directievoorzitter Cees Vervoord van Buma/Stemra. Op blanco cd's zit al een kopieer-toeslag, over legale downloads worden automatisch rechten afgedragen. Maar hoe zit dat met illegale downloads? 'De technologie schrijdt voort. Er zijn straks mogelijkheden om automatisch het internet af te speuren om te achterhalen waar welke muziek wordt gebruikt. Maar eenvoudiger is het om een toeslag op MP3-spelers in te voeren. Dat zijn tenslotte ook geluidsdragers. In onder andere Duitsland en Frankrijk kennen ze deze toeslag al, maar in Nederland wil de regering er niet aan.'

The Sound of Music

Het financiële belang van auteursrechten is groot (zie kader 'Omvang auteursrechten'). Pensioenfonds ABP belegt sinds enkele jaren in royalty's, een idee van hoofd beleggingsstrategie Ronald Wuijster van de uitvoeringsorganisatie van het pensioenfonds: 'Wij zoeken altijd naar nieuwe vormen van beleggen.

Ik kwam in 2007 op het idee om te beleggen in intellectueel eigendom. Hier vallen bijvoorbeeld patenten onder op geneesmiddelen, maar ook filmrechten en muziekrechten. Toevallig kregen we niet lang hierna de kans om een deel van de Universal muziekcatalogus te kopen.' In totaal bezit ABP momenteel 100.000 popstitels, in de volledige muziekportefeuille (waaronder ook de rechten op klassieke werken van componisten als Rachmaninov en Stravinsky) is EUR 500 miljoen geïnvesteerd. Voorjaar 2009 kocht het fonds de rechten van de liedjes van musicalschrijvers Rodgers & Hammerstein, bekend van onder meer 'The Sound of Music'. Andere toppers van ABP zijn de nummers 'Dangerous' en 'You are not alone' van Michael Jackson (sinds zijn tragische dood staat zijn muziek extra in de belangstelling) en 'Ray of Light' van Madonna (door Microsoft gebruikt voor een reclamecampagne). Wuijster: 'Er is een goed rendement op de rechten te behalen, jaarlijks tussen de acht en twaalf procent. Daarnaast verbeteren ze de het risicoprofiel van onze beleggingsportefeuille. Ze zijn, anders dan aandelen, niet zo gevoelig voor economische cycli en voor schommelingen op de financiële markten.' Hier staat tegenover dat de rechten lastig zijn door te verkopen én dat het een nieuwe tak van sport betreft: 'Maar in mijn ogen wel dé beleggingscategorie van de toekomst. Onze economie drijft steeds meer op producten van de hersenen in plaats van op producten van arbeid. Beleggen in intellectueel eigendom sluit hier mooi op aan.' •

Podium

In de rubriek voor lezersvragen Podium dit keer de vraag: kunnen verzekeraars kopje onder gaan door een grote natuurramp?

door Marijke Hoogendoorn

‘Nee hoor, dat is erg onwaarschijnlijk. Verzekeraars zijn zelf ook weer verzekerd tegen allerlei risico’s’, vertelt Edward Samsom, herverzekeringsexpert bij toezicht van DNB. ‘Een natuurramp is overigens niet per definitie een ramp voor de verzekeraar, want het leidt niet altijd tot miljardenclaims.’ Het hangt er maar net van af waar de ramp plaatsvindt en waarvoor verzekeringscontracten zijn gesloten. ‘Neem de tsunami die Thailand en andere landen in de Indische Oceaan overspoelde op Tweede Kerstdag 2004. De getroffen gebieden zijn arm en de bewoners hebben helemaal geen verzekering; alleen toeristen, hotels en touroperators waren verzekerd. Het was dus een ramp voor de bewoners, maar niet voor de verzekeringssector.’

Of er zware claims komen, hangt ook af van het soort ramp. Een overstroming kan in Nederland zeer grote schade

teweegbrengen, maar zit in bijna geen enkel verzekeringspakket. Voor schade door storm ben je wél verzekerd. Een zware storm leidt meestal tot heel veel schadeclaims: een kapot dak, een boom die op een auto is gevallen, een verwonding doordat iets op je hoofd viel. Al die schadeclaims samen kunnen natuurlijk flink oplopen. Daarom zijn verzekeraars op hun beurt weer verzekerd bij een herverzekeraar. Die herverzekeraar neemt het risico van een ramp op zich; daarvoor betaalt de verzekeraar een premie. Een verzekeraar heeft daarbij een bepaald eigen risico. Als het schadebedrag boven het eigen risico uitkomt, dan brengt de verzekeraar alle verdere claims in bij de herverzekeraar, conform het herverzekeringscontract.

‘In het toezicht letten wij erop dat verzekeraars aan hun verplichtingen kunnen voldoen, ook in geval van een ramp. We letten erop dat ze de risico’s van rampen

goed in kaart hebben en dat ze daarvoor voldoende extra kapitaal aanhouden en zich goed herverzekeren. Daarbij letten we natuurlijk ook op de kwaliteit van de herverzekeraars.’

Kan een herverzekeraar op zijn beurt failliet gaan na een echte catastrofe door alle claims van herverzekerde verzekeraars? ‘Na de orkaan Katrina in New Orleans zijn een paar herverzekeraars door een diep dal gegaan. Maar dat is uitzonderlijk hoor. De meeste herverzekeraars zijn grote internationale concerns die tegen een stootje kunnen.’

Is Edward zelf verzekerd tegen elk mogelijk onheil? ‘Nee, hoor. Ik weeg de risico’s af tegen de kosten en heb alleen de verzekeringen die ik echt nodig vind.’ •

Ook een keer met uw vraag in DNB Magazine? Mail uw vraag naar: magazine@dnb.nl

Interview met econoom Arnold Heertje

‘Ik beleef gouden tijden’

Arnold Heertje kreeg op 11 december de Pierson Penning vanwege zijn inzet voor de economische theorie. Een interview over duurzaamheid en de strijd tegen starre denkers.

door Ellen Tolsma

Het grote publiek kent u vooral van uw economieboeken en van uw populair wetenschappelijke werk. Beschouwt u de Pierson Penning als een erkenning van uw overige oeuvre?

‘Ja, ik ben zeker om die reden zeer verguld met deze prijs. Veel van mijn werken zijn in Nederland in de schaduw gebleven van mijn populair-wetenschappelijke werk. Zoals mijn boek ‘Economie en technische ontwikkeling’, in mijn ogen een veel belangrijker publicatie dan mijn leerboek.’

Wat maakt dit werk uit 1973 volgens u zo baanbrekend?

‘Nederland had een sterke traditie van monetaire economen, maar technologische ontwikkeling was een ver-van-mijn-bed-show. Techniek was een zaak van God en van ingenieurs, niet van economen. In ‘Economie en technische ontwikkeling’ liet ik zien dat deze desastreuze scheiding onterecht is en dat economen zich niet alleen moeten richten op het direct meetbare. Ook innovatie en technologie hebben een grote invloed op onze economie en op onze welvaart. Door collega-economen in Nederland werd mijn werk terzijde geschoven als onbeduidend, maar buiten het officiële circuit om groeide ik, met name in het buitenland, toch uit tot een autoriteit op dit gebied.’

Waarom hadden collega’s er geen aandacht voor?

‘Och, dat weet ik niet precies. Ik denk dat velen te veel vast zaten in vaste denkpatronen, zoals het monetarisme en de

theorie van Keynes. Niet meer kritisch genoeg na konden denken. Zodra dit het geval is, begint het voor mij interessant te worden. Ik heb namelijk altijd de drang gehad om bloot te leggen wat er onderhuids gebeurt. Een neiging ook om man en paard te noemen, want alleen dan sorteert je effect.’

Een strijd tegen starre denkers?

‘Ja, inderdaad. In de jaren zeventig schreef ik onder het pseudoniem ‘Henk Bontebal’ artikelen waarin ik tekeer ging tegen de rechtse figuur Arnold Heertje. Want zo werd ik toen beschouwd, als een rechts figuur. Krankzinnige stukken waren het, waarin ik Heertje neerzette als lid van een militante dictatuur en waarin ik een links-Marxistische heilleer predikte. Tot mijn verbazing werden deze waanzinnige verzinsels allemaal geplaatst. Puur omdat ik Marx noemde en dit toen in de mode was. Voor mij hét bewijs dat men in de geest van die tijd niet meer zelf na kon denken.’

De afgelopen tijd waren we met z’n allen niet bevangen door de geest van Marx, maar door die van het marktdenken. Heeft u ook hier de consequenties van willen aankaarten?

‘Deze crisis heeft niemand echt kunnen zien aankomen. Wel heb ik altijd gewaarschuwd tegen de monetaïsering van de economie, waarbij alleen wat in geld valt uit te drukken serieus wordt genomen: monetaïseren tot de dood er op volgt.’

Arnold Heertje (1934) studeerde economie aan de Universiteit van Amsterdam. In 1962 verscheen zijn bekende leerboek 'De kern van de economie' (vertaald in het Duits, Frans en Italiaans) en in 1973 de publicatie 'Economie en technische ontwikkeling' (vertaald in het Engels, Frans en Spaans). Van 1964 tot 1999 was Heertje hoogleraar staathuishoudkunde aan de UvA, van 1997 tot 2006 was hij aan deze universiteit eveneens bijzonder hoogleraar in de geschiedenis van de economische wetenschap. December 2009 verschijnt een nieuwe editie van 'De kern van de economie'.

Welvaart draait niet alleen om geld. Het gaat ook om andere, niet-calculeerbare behoeften. Om natuurbeheer, om de kwaliteit van onze directe leefomgeving. Dat is lange tijd niet onderkend, maar dankzij de kredietcrisis is er eindelijk aandacht voor de échte crisis. Namelijk de overlevingscrisis, die draait om duurzaam omgaan met ons klimaat, met water en energie.'

Dankzij de crisis vindt u een luisterend oor.

'O ja, ik beleef gouden tijden. De crisis heeft enorm louterend gewerkt. Er is een nieuw elan in de samenleving. Ook in de financiële sector, waar dankzij de perverse prikkels een dehumanisering was ontstaan van financiële transacties. Nu keert de menselijke maat weer terug. De geesten zijn rijp voor de ontwikkeling van een leefbare samenleving, voor een duurzame vorm van welvaart.'

Weegt dit voordeel op tegen de maatschappelijke onrust die de crisis heeft veroorzaakt?

'Ik denk dat het met die onrust wel mee valt. Het gaat veel minder slecht dan de eerste doemscenario's voorspelden. Er is een tijd geweest van enorme somberheid. Sommige economen meenden dat het einde ter tijden praktisch nabij was, dat er niets meer zou gebeuren op straat. De pensioenfondsen staan er echter al weer veel beter voor, de werkloosheidscijfers zijn al weer een paar maanden stabiel. "Maar de consumenten hebben geen vertrouwen meer", wordt dan geroepen. Dat is toch helemaal niet erg? Dan komen ze tenminste tot bezinning, gaan eindelijk sparen. Juist aan die overconsumptie zijn de Verenigde Staten kapot gegaan.'

'We zitten helemaal niet in een neergaande beweging, maar in een tijd van *creative destruction*. Veel oude zaken worden afgebroken, maar daar komen nieuwe en duurzame impulsen voor terug. Ik denk aan de traditionele auto-industrie, die plaats moet maken voor schonere vervoersmiddelen. Ik denk ook aan de G8 die op gaat in de G20, aan ING die onder druk van Europees Commissaris Neelie Kroes kleinschaliger wordt gemaakt, waardoor de menselijke maat er terugkeert.'

Kunnen alle oude economieboeken meteen ook de prullenbak in?

'De kredietcrisis is een goede aanleiding om het concept-economieprogramma voor middelbare scholen nog eens onder de loep te nemen. Dit programma gaat nog steeds uit van scenario's van een paar jaar geleden en noemt het marktmechanisme de kern van de economie. Volstrekt achterhaald. Er ligt nu een concept waarin de kredietcrisis niet wordt behandeld. Waarin het geldscheppend vermogen van banken niet aan de orde komt, waarin geen aandacht is voor internationale economische betrekkingen en voor macro-economische inzichten. Onbegrijpelijk dat dit niet gebeurt, ik kan me hier erg over opwinden. Dan komt mijn strijd lust meteen weer bovendrijven.' •

De Pierson Penning wordt eens per drie jaar uitgereikt aan een Nederlandse econoom, die zich heeft onderscheiden door de kwaliteit en diepgang van zijn publicaties. De prijs is een initiatief van de Stichting Mr. N.G. Pierson Fonds en is in het verleden onder meer toegekend aan de economen Willem Buiter, Geldolph Kessler, Rick van der Ploeg en Jan Tinbergen.

As is verbrande turf

door Cees Ullersma

hoofd afdeling Reëel economisch beleid

De kredietcrisis heeft grote economische schade aangericht. Veel betrokkenen worden op het matje geroepen. Het is begrijpelijk en goed dat autoriteiten en commerciële partijen verantwoording afleggen over hun optreden. Zo kunnen ook lessen worden getrokken uit deze episode. Minder begrip heb ik ervoor dat men vaak doet alsof aan de vooravond van de crisis al bekend was wat voor ons lag. Als dat bekend was geweest, had veel ellende voorkomen kunnen worden. Maar as is verbrande turf. De vraag is of toen redelijk gehandeld is op basis van de destijds beschikbare kennis. Dan gaat het om de toen bekende feiten ('known knowns' in termen van Donald Rumsfeld) en om de toen bekende risico's ('known unknowns'). In werkelijkheid is het leven veel rijker. Het is onvoorspelbaar en spannend. Wanneer je 's ochtends de deur achter je dichttrekt

om naar je werk te gaan, houdt je rekening met de normale reistijd en met het risico van file of treinvertraging. Dat je ook de liefde van je leven kunt ontmoeten – of een ernstig ongeluk kunt krijgen – valt in de niet calculeerbare categorie van 'unknown unknowns'. Daar kun je geen rekening mee houden wanneer je de deur uitgaat. Achteraf oordelend over 'schuldigen' aan de kredietcrisis is het de kunst ons volledig in te leven in de situatie van toen.

As we know there are known knowns

There are things we know we know

We also know there are known unknowns

That is to say

We know there are some things we do not know

But there are also unknown unknowns

The ones we don't know we don't know

Donald Rumsfeld, Secretary of Defense,
12 februari 2002 •

De centjes en het vermogen van banken

Negen veelgestelde vragen over de solvabiliteit en de liquiditeit van banken én het toezicht daarop van de Nederlandsche Bank.

door Marijke Hoogendoorn

Wat is liquiditeit?

Elk bedrijf moet liquide zijn, oftewel voldoende geld hebben om haar verplichtingen in de komende maanden te betalen. Denk daarbij aan facturen van leveranciers en lonen van werknemers. Als er te weinig in kas is, moet een bedrijf andere bezittingen, bijvoorbeeld machines, te gelde maken of geld lenen. Banken hebben naast deze 'gewone' betalingsverplichtingen nog een heel bijzondere verplichting: het uitbetalen van de spaartegoeden van klanten als zij daarom vragen. Daarmee zijn de betalingsverplichtingen van banken vele malen groter dan die van een gewoon bedrijf. Omdat de meeste spaartegoeden direct opneembaar zijn, kan er op elk moment heel veel geld van een bank worden gevraagd. Een bank moet dan ook flinke buffers hebben.

Hoeveel liquiditeit is nodig?

Hoeveel liquiditeit nodig is, verschilt per bank. Als een bank weinig spaartegoeden heeft, hoeft deze in principe minder liquiditeit te hebben. DNB kijkt naar de aanwezige buffers én de hoeveelheid liquiditeit die nodig is, en stelt als eis dat de aanwezige liquiditeit hoger moet zijn dan de vereiste liquiditeit.

Welke liquiditeitseis hanteert DNB?

DNB hanteert als eis dat een bank voldoende liquiditeit moet hebben voor het geval dat 2,5 procent van alle spaartegoeden in één week tijd wordt opgenomen; en tien procent over een hele maand.

Voor die veronderstelde situaties moet een bank voldoende buffers hebben. Met het stellen van een liquiditeitseis loopt DNB voorop: er wordt nu gewerkt aan een internationale liquiditeitsnorm.

Welke buffers heeft een bank?

Een bank heeft verschillende soorten buffers. Zo heeft een bank tegoeden staan bij de Europese Centrale Bank (ECB). Verder heeft een bank vorderingen uitstaan, zoals hypotheeken en bedrijfsleningen, waaruit zij rente-inkomsten haalt. Ook heeft een bank kapitaal zitten in waardepapieren, bijvoorbeeld staatsobligaties. Voor het vaststellen van de grootte van de buffer van een bank weegt het ene soort buffer zwaarder dan het andere. Zo tellen tegoeden bij de ECB en staatsobligaties voor honderd procent mee: deze zijn direct opneembaar en leveren het volle pond op. Andere bezittingen tellen maar voor de helft mee, omdat die bij snelle verkoop minder opleveren. Hypotheeken hebben een liquiditeitswaarde nul, want die kun je niet zo snel verkopen.

Waarom geen honderd procent liquiditeit?

Kort inlenen, lang uitzetten: banken gebruiken spaargeld van consumenten voor bedrijfsleningen. Met die 5.000 euro van de ene spaarder en 5.000 euro van de ander, kan die bank weer een bedrijfskrediet van 10.000 euro verlenen. Op die manier zetten banken 'kort geld' om in 'lang geld'. Als je van een bank eist om over honderd procent liquiditeit te beschikken, dan kan een bank

geen cent meer uitlenen. Dat is niet de bedoeling. Een bank heeft dus altijd veel meer betalingsverplichtingen dan dat er cash in huis is.

Wat is een bankrun?

Veel banktegoeden zijn onmiddellijk opvraagbaar. Als veel spaarders tegelijkertijd hun spaartegoeden opvragen, is er sprake van een bankrun: dan lopen de betalingsverplichtingen snel op en moet een bank een beroep doen op haar buffers. Ze kan haar tegoeden bij de ECB opnemen en staatsobligaties verkopen. Als dat niet voldoende is, moet een bank snel ook andere bezittingen te gelde maken, meestal met forse verliezen tot gevolg. Naarmate meer spaarders hun geld weghalen, komt een faillissement dichterbij.

Wat is solvabiliteit?

Een bank is solvabel als die voldoende kapitaal heeft om aan langlopende schuldverplichtingen te voldoen en bedrijfsrisico's te dekken. Denk aan kredietrisico's op door de bank verstrekte hypotheek en het marktrisico op de investeringen. Een hoge solvabiliteit betekent dat een bank beschikt over aanzienlijke kapitaalbuffers om tegenvallers op te vangen.

Welke solvabiliteitseis hanteert DNB?

De solvabiliteitseis is dat het eigen vermogen minstens acht procent bedraagt van de activa van een bank. Het eigen vermogen, of

kapitaal, van een bank bestaat uit alle bezittingen minus de schulden. De activa worden berekend door de vorderingen van de bank te 'wegen' naargelang hun risicoprofiel: een overheidsobligatie wordt als risicoloos (nul procent) gewogen, een riskante aandelenpositie krijgt een geweg van 150 procent. De acht procent-eis is een internationale eis, vastgesteld door de Bank voor Internationale Betalingen in Basel. Banken houden van oudsher altijd al meer kapitaal aan dan vereist wordt: hebben een BIS-ratio van tien procent of meer. Naarmate het percentage hoger is, heeft de bank meer buffers om verliezen op te vangen. Met de kredietcrisis wordt scherper gekeken naar het soort kapitaal: het ene kapitaal is van hogere kwaliteit is dan het andere. Hoogwaardig kapitaal, ook wel tier 1-kapitaal genoemd, is bijvoorbeeld aandelenkapitaal. Tier 2-kapitaal is bijvoorbeeld achtergestelde schuld.

Is een systeembank 'too big to fail'?

Een systeembank is een dusdanig grote internationale bank dat die niet failliet mag gaan, omdat daarmee het gehele financiële systeem kan instorten. Het Basels comité werkt aan nieuwe regelgeving om te voorkomen dat systeembanken 'too big to fail zijn'. De banken moeten 'levende testamenten' maken. In zo'n testament legt een bank vast hoe die ontmanteld kan worden als die in grote financiële problemen komt. Een bank in nood hoeft dan niet langer gered te worden met publiek geld: de toezichthouder kan dan de financiële contracten van de bank overhevelen naar andere banken. •

Argentinië: it takes two to tango

Het op één na grootste land van Zuid-Amerika klimt uit een diep dal. Argentinië herwint haar trots.

door Marijke Hoogendoorn

Máxima en Maradona: ongetwijfeld de bekendste personen uit het land dat zijn naam ontleent aan het Latijnse woord argentum, zilver. Niet dat de Spaanse kolonisten er ooit zilver vonden, maar ze waren wel scheutig met het uitdelen van zilvergerande namen. Het latere Buenos Aires werd Zilverhaven genoemd en haar rivier naar het binnenland werd de Zilverrivier. Pas ver na de onafhankelijkheid (1816) kreeg het land de officiële naam Argentina. En dat Argentinië, met zijn natuurlijke rijkdommen, bloeiende agrarische sector en goed opgeleide bevolking, was jarenlang het rijkste land van het Zuid-Amerikaanse continent. Voeg daarbij het beste voetbal, de hartstochtelijkste tango, en de malste biefstukken ter wereld, en je begrijpt de nationale trots van de Argentijn.

Dat superioriteitsgevoel, dat volgens de Braziliaanse en andere Latijns-Amerikaanse burens zweemt naar arrogantie, kreeg een paar forse knauwen.

Tegen het einde van de negentiende eeuw begon de opmars van Argentinië als de graanschuur en biefstukkenleverancier van Europa. Honderdduizenden arme Zuid-Europeanen zochten hun fortuin op de pampas. En daar, in die tijd, begon het conflict dat Argentinië een eeuw lang zou verscheuren: de strijd om de verdeling van de rijkdommen uit de landbouw. Grootgrondbezitters versus landlozen, exporteurs versus ongeschoolde arbeiders. Het conflict werd uitgevochten met militaire en politieke middelen.

Dwaze moeders

In 1943 kwam Juan Domingo Perón aan de macht. De elite had geld in overvloed dankzij de agrarische exporten, maar de meerderheid van de bevolking was straatarm. De legendarische presidentsvrouw Eva Perón leidde liefdadigheidsstichtingen voor de allerarmsten, de 'hemdlozen'. In 1952 overleed Eva, slechts 33 jaar oud. Dit was het begin van het einde van Peróns bewind. Begin jaren zeventig brak een burgeroorlog

uit. In 1976 nam de militaire junta van Videla de macht over. De vuile oorlog brak uit. Tienduizenden mensen werden opgepakt, gevangengenomen, gemarteld en vermoord. Meer dan tienduizend mensen verdwenen. De 'Dwaze Moeders van de Plaza de Mayo' demonstreerden iedere donderdag met witte hoofddoekjes om en zakdoeken met de namen van hun verdwenen kinderen voor het paleis, waar eens Evita haar aanhang had toegezongen. Na het wereldkampioenschap voetbal van 1978, waarbij gastland Argentinië het Nederlandse elftal versloeg in de finale, nam de internationale kritiek toe. Begin 1981 werd Videla afgezet. Nog vele jaren bleef het land kampen met de problemen van de mensenrechten en de aanpak van de militairen.

Bankroet

Na een hyperinflatie van meer dan duizend procent per maand, gooide president Menem in 1991 het roer om. Hij kwam met een drastisch saneringsprogramma en voor het eerst in vijftig jaar bloeide de

Argentijnse economie. Besloten werd de nationale munt, de peso, te koppelen aan de dollar: één peso werd één dollar waard. Dit recept deed aanvankelijk wonderen, maar gaf ernstige bijwerkingen toen de wereldeconomie inzakke na de Azië-crisis van 1997. Argentinië kon de peso niet devalueren, de Argentijnse producten werden te duur en de export stortte in. De buitenlandse schuld hoopte zich op, het land moest steeds meer lenen en kon niet meer aan zijn betalingsverplichtingen voldoen. Eind 2001 was het land volledig bankroet. Mede onder druk van het IMF werd drastisch ingegrepen. Van de ene op de andere dag werden de spaartegoeden bevroren; Argentijnen konden nog maar een beetje contant geld opnemen. Ook geldtransacties naar het buitenland werden aan banden gelegd. De peso werd gedevalueerd. Daarmee brak een ernstige sociaal-politieke crisis uit. Verschillende presidenten volgden elkaar snel op. De Argentijnen raakten in één klap heel veel kwijt: hun geld,

hun goede internationale reputatie, hun buitenlandse investeerders, hun werk. De werkloosheid rees de pan uit: in 2002 was een op de vijf Argentijnen werkloos.

Vuurland

Sindsdien klimt het land weer uit het economische dal. De afgelopen jaren steeg het bbp met 8 à 9% per jaar, vooral dankzij de hoge wereldmarktprijzen voor grondstoffen en de goedkope peso. De werkgelegenheid is fors toegenomen: in 2008 bedroeg de werkloosheid 8% van de beroepsbevolking. De inflatie is nog steeds hoog, rond de 7% in 2008. Vooral de prijzen van voedingsmiddelen, onderwijs, huisvesting en kleding stijgen flink. Nog altijd leeft een kwart van de bevolking onder de armoedegrens. Huishoudens die geen loon of andere inkomsten verdienen, kunnen een beetje bijstand krijgen van de overheid. Voor 2009 wordt een lichte economische teruggang van min 1,8% groei bpp voorzien. Het beleid van president Cristina Fernandez de Kircher is gericht

Argentinië

Hoofdstad: Buenos Aires
 Staatsvorm: Republiek
 Oppervlakte: 2.736.700 km²
 Aantal inwoners: 40,5 miljoen
 Nationale taal: Spaans
 Munt: peso
 Import uit: Brazilië, VS, China, Duitsland
 Export naar: Brazilië, China, VS, Chili, Spanje

op het in toom houden van de inflatie, het stimuleren van productieve investeringen en het beperken van de effecten van de wereldwijde kredietcrisis.

Argentinië is 67 keer zo groot als Nederland. Vanaf het zuidelijkste 'Tierra del Fuego' (Vuurland) tot het Andesgebergte in het Westen en de Iguazú watervallen in het noordoosten, vormt het land een natuurparadijs voor toeristen. Waarbij de liefhebbers nachtenlang kunnen zwieren in de tangodanszalen van Buenos Aires. Want niet alleen de economie, ook de tango is bezig aan een kleine comeback. Argentinië herwint na de vrije val van 2001 weer haar trots. De toekomstige welvaart van de bewoners van dit aardse paradijs is sterk afhankelijk van de wereldeconomie: voor haar economische groei zijn buitenlandse investeerders nodig, voor haar exportproducten buitenlandse afnemers. Hoe groot je ook bent, alleen kom je niet er niet in deze wereld. *It takes two to tango.* •

Arjan van Helmond

door Alexander Strengers
Voorzitter Kunstcommissie

Een leeg trappenhuis, een detail van een tegelvloer, een landhuis in een desolaat boslandschap: dat zijn thema's die Arjan van Helmond kiest in zijn schilderijen. Hij schildert nooit mensen, maar je voelt de aanwezigheid van de mens in zijn werk, zoals bij een filmscène waarin het personage net uit het beeld is weggelopen. Van Helmond schildert echter niet op basis van een film of een foto, maar puur vanuit zijn eigen herinnering.

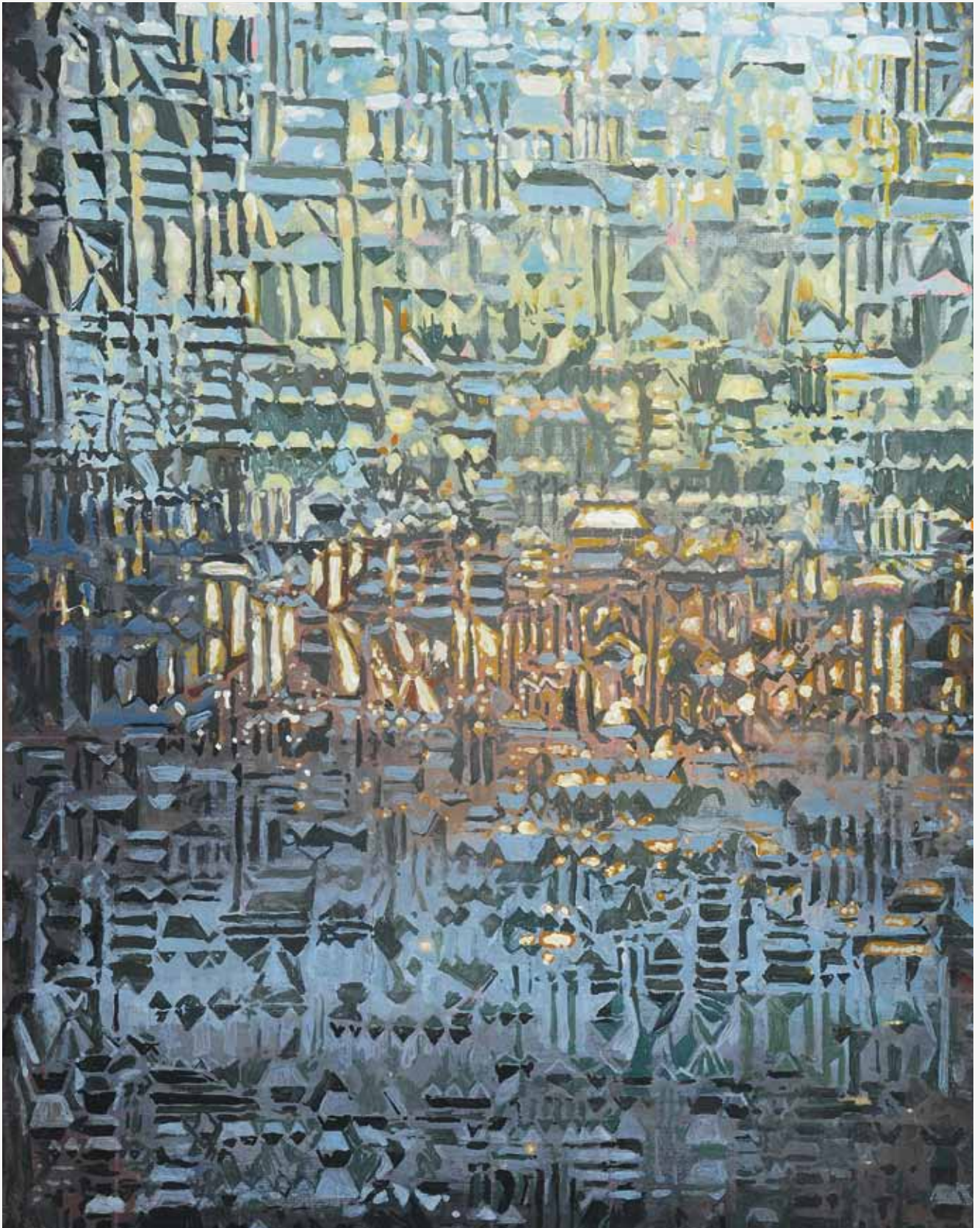
Arjan van Helmond (Deurne, 1971) heeft achtereenvolgens gestudeerd aan de Gerrit Rietveld Academie, de Jan van Eyck Akademie in Maastricht en de Rijksakademie in Amsterdam. Zijn werken zijn doorgaans van klein formaat, geschilderd met gouache en acryl of gete-

kend met inkt op papier of op doek. De kleuren zijn gedempt en op het eerste oog grijs van kleur, maar als je langer kijkt zie je nuances van rood, groen en blauw in de lagen verf.

Helmond begon met het portretteren van de buitenkant van huizen en richtte zich later meer op de binnenkant, de interieurs, en de huiselijke doorkijkjes. Tegenwoordig wijdt hij zich aan de details, zoals een lamp, vloertegels of het patroon van een tapijt. Vaak herhaalt hij motieven, waardoor er hele typologieën ontstaan, te herkennen aan de nummers in de titels van zijn werk. Door deze herhaling ontstaan subtiele variaties en raken de objecten steeds meer vervreemd van de realiteit en veranderen van het herkenbare naar het poëtische.

Arjan van Helmond
Window #11 (2009)
Acryl en gouache op doek, 50x40 cm

Window # 11 is de nieuwe aanwinst van de Kunstcommissie. Het lijkt op het eerste gezicht een abstract schilderij maar is in wezen een zeer precieze weergave van een blik door een raam. Door de reflectie van het buitenlicht op het venster ontstaan er vertekeningen in het glas, die de schilder weergeeft met een gevarieerd kleurenpalet. Daar waar het licht direct op het raam valt zijn er warme, goudgele tinten, maar in de schaduw, aan de onderkant van het raam, overheersen de koude, blauwgroene nuances. Dit spel met het licht roept herinneringen op aan donkere winterse dagen, waarin de koude ijspegels vormt op de ramen – dit lichtspel siert de kerstkaart die de Nederlandsche Bank aan haar relaties verstuurt in dit veelbewogen crisisjaar. •

Rentevoorspellingen centrale bank

De markt schrikt niet als de centrale bank afwijkt van haar eerdere rentevoorspellingen. Zo blijkt uit onderzoek van Richhild Moessner van de Bank for International Settlements (BIS).

door Marco Hoeberichts

Na iedere rentebeslissing geeft de ECB een uitgebreide persconferentie waarin de president van de ECB een toelichting geeft op de beslissing die zojuist is genomen. Daarna krijgen journalisten de gelegenheid vragen te stellen aan de president. De ECB is hiermee veel opener dan bijvoorbeeld de Bundesbank vroeger was. Zij gaat echter niet zover als sommige andere centrale banken, die hun verwachtingen over toekomstige rentebeslissingen publiceren. Overigens vormen niet alle centrale banken een gezamenlijke verwachting omtrent hun toekomstige rentebesluit. Veelgehoorde bezwaren tegen publicatie zijn dat markten en consumenten de rentevoorspellingen van de centrale bank als een belofte zullen opvatten, minder zullen vertrouwen op hun eigen analyses en zullen schrikken als de centrale bank later afwijkt van haar eigen voorspelling. Richhild Moessner van de Bank for International Settlements (Basel) heeft onderzocht of het publiceren van vooruitzichten effect heeft op de marktrente en of de genoemde bezwaren tegen het

De Bank for International Settlements (BIS) in Basel

publiceren van verwachtingen gegrond zijn. Zij vindt empirisch bewijs dat de publicatie inderdaad de marktrente beïnvloedt, maar geen bewijs dat openheid over toekomstige rentes de hierboven bedoelde destabiliserende uitwerking heeft. Moessner geeft ook aan dat hiermee niet gezegd is dat centrale banken die een gezamenlijke verwachting omtrent hun toekomstige rente besluit vormen, zouden moeten overgaan tot publicatie daarvan. Het antwoord op die vraag hangt namelijk af van de voor- en nadelen van dergelijke publicatie en van het effect dat publicatie heeft op de consument. •

Recente seminars

22 oktober:
Central Bank Policy Rate Guidance and Financial Market Functioning, Richhild Moessner (BIS)

03 november:
Calibration and Resolution Diagnostics for Bank of England Density Forecasts, Simon van Norden (HEC Montréal)

19 november:
New Keynesian models, banking sector and monetary transmission, Olivier Pierrard (Centrale Bank Luxemburg)

27 november:
Automatic identification of Regression-Arima models in large scale applications: forecasting, outlier detection, interpolation, and unobserved components decomposition, Agustín Maravall (Centrale Bank Spanje)

TOEKOMSTIGE SEMINARS

19 januari: Thorsten Beck (UvT)

10 februari: Marco del Negro (Fed)

09 maart: Graciela Kaminsky (George Washington University)

23 maart: Hans Degryse (UvT)

08 juni: Petra Gerlach-Kristen (BIS)

22 juni: Wilbert van der Klaauw (Fed New York)

05 oktober: Ayhan Kose (IMF)

30 november: Steven Ongena (UvT)

De seminars zijn een platform waar binnen- en buitenlandse wetenschappers hun onderzoekresultaten presenteren. Het actuele programma staat op www.dnb.nl. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Marijke Voegelzang, tel. 020-5243687 e-mail: r.voegelzang-douw@dnb.nl.

DNB PUBLICATIES

Onder meer de volgende uitgaven van de Nederlandsche Bank zijn verkrijgbaar:

'Scoren met beleid'
digitaal lesprogramma
tweede fase havo/vwo

'Waar voor je geld'
praktische lesopdrachten
tweede fase havo/vwo

'DNB in beeld'

'Goud, Geld en Geheimen'
publieksbrochure

'De geschiedenis
van ons geld'

'Echt of vals?'
cd-rom met de echt-
heidskenmerken van
de eurobiljetten

Periodiek verschijnen

- Jaarverslag
- Kwartaalbericht
- Statistisch Bulletin
- Overzicht Financiële Stabiliteit

DNB publiceert ook over haar wetenschappelijk onderzoek

- Working Papers
- Occasional Studies

Alle uitgaven zijn online beschikbaar.

U vindt ze op www.dnb.nl.

De uitgaven kunt u ook bestellen via onze website, per email (info@dnb.nl) of via een brief die u kunt richten aan: De Nederlandsche Bank
Afdeling Facilitaire diensten / Postkamer
Postbus 98, 1000 AB Amsterdam

Colofon

DNB Magazine is een tweemaandelijks uitgave van de Nederlandsche Bank.

Redactieadres:
DNB Magazine
Postbus 98, 1000 AB Amsterdam
Westeinde 1, 1017 ZN Amsterdam
t 020 524 5781 / 5753
f 020 524 2228
e magazine@dnb.nl
www.dnb.nl

Hoofdredactie:
Loek van Daalen

Eindredactie:
Marijke Hoogendoorn, Ellen Tolsma

Aan dit nr. werkten mee:
Frans van der Heijden,
Marco Hoeberichts, Cees van
Lothringen, Nicole Paehlig,
Susan Smit, Alexander Strengers,
Evelien Tan, Cees Ullersma

Fotografie / Illustraties:
ANP, BIS, Rhonald Blommestijn
(DNB Geschiedenis spel, illustratie
p.16), Geldmuseum, Nico Kroon
(cover) Rob Meulemans, Universal
Music (foto Janine Jansen p.24),
Rob van der Vet (In Beeld), Willem
van Walderveen (foto Susan Smit,
p.12)

Vormgeving en druk:
Joh. Enschedé (vormgeving),
Fd-Reproductie (productie)
Drukkerij De Bink (drukwerk)

Abonnementen:
Een abonnement op DNB Magazine
is gratis en uitsluitend schriftelijk
of per email aan te vragen.
Adreswijzigingen en opzeggingen
eveneens schriftelijk opgeven.

Abonnementenadministratie:
DNB Magazine
Antwoordnummer 2670
1000 PA Amsterdam
e aanvraagmagazine@dnb.nl

Artikelen uit DNB Magazine mogen
niet zonder toestemming van de
redactie worden overgenomen.

De stilte in beeld gevangen.
Rob van der Vet maakte deze foto
van een jong meisje, monnik in
Centraal-Birma.

